

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ:

"Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ"

Διδάσκων: Καθηγητής κ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

Όνομα: Μαρία Γ. Νικολοπούλου

Α.Μ. : 1340200400307

Έτος Σπουδών: 4ο – Η' εξάμηνο

2007 - 2008

Περιεχόμενα

Πίνακας περιεχομένων	1
1) Εισαγωγή – «Το θέμα»	2
2) Η αναγκαιότητα της νομικής ρυθμίσεως της προστασίας του περιβάλλοντος	3
- Συγκριτική θεώρηση	
- Σε εθνικό επίπεδο (Σύνταγμα 1975/2001 και άλλα νομικά κείμενα)	4
3) Ορισμός του περιβάλλοντος	6
4) Η «σύγκρουση» του δικαιώματος στο περιβάλλον με άλλα συνταγματικά δικαιώματα	8
5) Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς	8
- Δικαίωμα της ιδιοκτησίας	10
- Μνημεία.....	11
- Παραδοσιακοί οικισμοί.....	11
- Αρχαιολογικοί χώροι και άυλα πολιτιστικά αγαθά	12
- Διατηρητέα κτίρια.....	12
6) Φύση του δικαιώματος στο πολιτιστικό περιβάλλον	13
7) Αναθεώρηση του αρ. 24 Σ	14
8) Νομολογία	15
9) Περίληψη -Λήμματα	16-17
10) Βιβλιογραφία	18

1. Εισαγωγή

Στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη και τεχνολογικά εξελιγμένη κοινωνία, η ανάγκη προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς εμφανίζεται όλο και πιο επιτακτική. Συχνά χρησιμοποιείται ως μέσο διατήρησης της ιστορικής μνήμης και διάσωσης του παρελθόντος. Αποτελεί έναν ανεκτίμητης αξίας θησαυρό τον οποίο κληρονομήσαμε απ' τους προγενέστερους και υποχρεούμαστε να κληροδοτήσουμε ανέπαφο στους μεταγενέστερους.

Ως αποτελεσματικότερο όπλο προστασίας της ιστορικής κληρονομιάς κρίθηκε η αξιοποίηση του δικαίου, η κρατική οδός. Η έκδοση διαταγμάτων και νόμων αρχικά, αλλά και η διάταξη 24 του Συντάγματος μετέπειτα κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση. Επιπρόσθετα, γίνονται προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί μία διακρατική συνεργασία σε επίπεδο προστασίας της ιστορικής παράδοσης.

«Το θέμα»: Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η πολιτιστική κληρονομιά και η συνταγματική προστασία της. Αρχικά, προσδιορίζεται η αναγκαιότητα μιας τέτοιας ρυθμίσεως τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Στη συνέχεια επιχειρείται μία εννοιολογική προσέγγιση των όρων περιβάλλον και πολιτιστική κληρονομιά (μνημεία, διατηρητέα κτίρια κ.τ.λ.). Παρουσιάζεται το φαινόμενο της σύγκρουσης του δικαιώματος στο περιβάλλον με άλλα συνταγματικά δικαιώματα καθώς και η νομική του φύση. Τέλος, με αφορμή μία αναθεωρητική πρόταση, επισημαίνεται η ως έναν βαθμό πληρότητα του περιεχομένου του αρ. 24 Σ.

2. Η αναγκαιότητα της νομικής ρυθμίσεως της προστασίας του περιβάλλοντος -

Συγκριτική θεώρηση

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία αποτελεσματικών κανόνων δικαίου είναι να ανταποκρίνονται σε μία ορισμένη ανάγκη του κοινωνικού συνόλου. Το πρόβλημα του περιβάλλοντος μπόρεσε να δικαιολογήσει μία ειδική νομική ρύθμιση από τη στιγμή που α) στο επίπεδο της οικονομίας η οικολογική καταστροφή φάνηκε ότι αποτελούσε εμπόδιο και β) στο επίπεδο της δημόσιας υγείας, η υγεία των ανθρώπων θεωρήθηκε ότι βρίσκεται πλέον σε κίνδυνο.

Το δικαίωμα στο περιβάλλον αποτέλεσε αντικείμενο έντονων συζητήσεων ιδίως την τελευταία τριακονταετία κάτω από την πίεση της όξυνσης των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Εμφανές είναι το δικαίωμα αυτό στο κείμενο της Διακήρυξης της Στοκχόλμης το 1972, αλλά και στις εκτενείς συζητήσεις και προτάσεις για τον εμπλουτισμό της Σύμβασης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και της Ευρωπαϊκής Συνθήκης μ' ένα τέτοιο δικαίωμα, οι οποίες όμως δεν έχουν ακόμη καταλήξει στη ρητή υιοθέτησή του, στο διεθνές ή το ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ορισμένα κράτη, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία, έχουν περιλάβει στο Σύνταγμα τους ρητή διάταξη για την προστασία του περιβάλλοντος. Μία δεύτερη κατηγορία κρατών (Σουηδία, Βέλγιο, Γερμανία κ.τ.λ.) έχουν συμπεριλάβει στις συνταγματικές αναθεωρήσεις τους την προστασία του περιβάλλοντος ως κρατική υποχρέωση. Κάποια άλλα, τέλος, κράτη δεν διαθέτουν ειδική διάταξη. Σ' αυτά η προστασία του περιβάλλοντος επιτυγχάνεται μέσω των διατάξεων που κατοχυρώνουν άμεσα άλλα συνταγματικά δικαιώματα. Εδώ ανήκουν η Ιρλανδία και η Ιταλία.

Σε εθνικό επίπεδο

Στην Ελλάδα, ελλείπει μιας φιλοπεριβαλλοντικής παράδοσης, η δικαιική εξέλιξη δεν βασίζεται σε δομές που επιτρέπουν εύκολα το άνοιγμα προς την περιβαλλοντική προστασία. Μέχρι τη συνταγματική αναθεώρηση του 1975 η δικαιική εξέλιξη δεν προέβλεπε καν την προστασία του περιβάλλοντος. Τα δικαιώματα κατοχυρώνουν αποκλειστικά τον άνθρωπο και τη δράση του. Η στάση της Ελλάδας δεν συνάδει με το ευρωπαϊκό πνεύμα που επί δεκαετίες καλλιεργούσαν σ' άλλα κράτη-μέλη και έντονα ανεδείχθη μέσω των Προγραμμάτων Δράσης.

Η περίπτωση του Ελληνικού Συντάγματος του 1975 παρουσίασε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Τελικώς στο συνταγματικό κείμενο του 1975 περιελήφθη σαφής υποχρέωση για το κράτος, στην οποία θεωρία και νομολογία αναγνώρισαν άμεση και επιτακτική ισχύ, με αποτέλεσμα την παραγωγή έννομων συνεπειών αντίστοιχων ενός συνταγματικού δικαιώματος. Με την αναθεώρηση του 2001, όμως, η προστασία του περιβάλλοντος έγινε με πληρέστερο τρόπο. Ορίστηκε όχι μόνο ως κρατική υποχρέωση αλλά και ως δικαίωμα του καθενός, αποκτώντας έτσι την υπόσταση ενός συνταγματικού δικαιώματος. Επιπρόσθετα εισήχθη η αρχή της αειφορίας η οποία συνιστά απτή εκδήλωση αλληλεγγύης μεταξύ της παρούσας και των επόμενων γενεών.

Κείμενο στο Σύνταγμα του 1975/1986:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Για τη διαφύλαξή του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα...»

Μετά την αναθεώρηση του 2001:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...»

Η προστασία του περιβάλλοντος, όπως συνάγεται από τα ανωτέρω, είναι πλέον συνταγματικά κατοχυρωμένη. Το αυστηρό και τυπικό Σύνταγμα κατισχύει κάθε άλλου κανόνα δικαίου στην εθνική έννομη τάξη. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι το περιβάλλον προστατεύεται και από άλλα, εκτός του Συντάγματος, νομικά κείμενα τα οποία διαθέτουν αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των ελληνικών νόμων. Πρόκειται για κανόνες του κοινοτικού αλλά και του διεθνούς δικαίου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 174 ΣυνΘΕΚ περιέχει βασικές αρχές για την προστασία του περιβάλλοντος. Τέτοιες είναι: η προφύλαξη, η πρόληψη, η επανόρθωση καθώς και η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Αξιοπρόσεκτη είναι στη συνέχεια και η παραγωγή σειράς

κανονισμών και οδηγιών από τα κοινοτικά όργανα που ως στόχο έχουν την πληρέστερη προστασία του περιβάλλοντος.

Από την άλλη μεριά, η συνεχώς αυξανόμενη παραγωγή κανόνων σε διεθνές επίπεδο (διεθνές συμβάσεις) δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητη. Οι εν λόγω κανόνες δεν διαθέτουν πάντα τον ίδιο δεσμευτικό και επιτακτικό χαρακτήρα, ενισχύουν όμως το κλίμα που έχουν δημιουργήσει άλλοι κανόνες δικαίου προς την κατεύθυνση της οικολογικής ισορροπίας.

3. Ορισμός του περιβάλλοντος

Το αρ. 24 του Συντάγματος καθιερώνει το διακαίωμα σ' ένα περιβάλλον ποιοτικό, υγιεινό και οικολογικά ισορροπημένο. Η συνταγματική τούτη επιταγή αποτελεί προϋπόθεση της ανθρώπινης ζωής και υγείας αλλά και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι ο άνθρωπος είναι τόσο άρρηκτα συνδεδεμένος με οτιδήποτε τον περιβάλλει, ώστε καταστρέφοντας τον περιβάλλοντα του χώρο αυτοκαταστρέφεται.

Βέβαια στο αρ. 24§1 του Συντάγματος δεν περιλαμβάνεται ορισμός της έννοιας του περιβάλλοντος με απώτερο στόχο να μπορεί αυτό να συλληφθεί με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο. Αντιθέτως, στη νομοθεσία, η έννοια του περιβάλλοντος έχει προσδιοριστεί με αρκετή σαφήνεια. Σύμφωνα με νομοθετικό ορισμό:

Περιβάλλον καλείται το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων, που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την

ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

Στο κείμενο του Συντάγματος γίνεται αναφορά στο φυσικό και στο πολιτιστικό περιβάλλον. Φυσικό είναι η φύση με τα συστατικά της στοιχεία, δηλ. ο χερσαίος, θαλάσσιος και εναέριος χώρος. Πιο συγκεκριμένα: η ατμόσφαιρα, τα ύδατα, το έδαφος, η χλωρίδα και πανίδα. Αντίθετα, πολιτιστικό περιβάλλον καλείται το σύνολο των ανθρωπογενών στοιχείων πολιτισμού, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την παρέμβαση του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον και όπου ανήκουν οι αρχαιότητες, μνημεία, ιστορικοί τόποι και γενικότερα ό,τι αποκαλούμε καλλιτεχνική και πολιτιστική κληρονομιά της χώρας. (αρ. 24§1 Σ σε συνδυασμό με το αρ. 24§6 Σ).

Το περιβάλλον, αρχικά ,διακρίνεται σε ανθρωπογενές και πραγματικό. Ανθρώπινο ονομάζεται εκείνο που απαρτίζεται από τα υποκείμενα δικαίου, τους υπόλοιπους ανθρώπους. Με αυτή την έννοια γίνεται λόγος για οικογενειακό, σχολικό, κοινωνικό περιβάλλον. Πραγματικό από την άλλη είναι αυτό που απαρτίζεται από τα «πράγματα», τα αγαθά.

Μια ακόμη διάκριση είναι σε φυσικό και τεχνητό. Τεχνητό είναι το περιβάλλον που δημιουργείται με την παρέμβαση του ανθρώπου και διαιρείται σε οικιστικό και πολιτιστικό. Ως οικιστικό, τέλος, θα μπορούσε να προσδιοριστεί ο χώρος όπου οι άνθρωποι επιλέγουν για τη διαμόρφωση της κατοικίας ή της εργασίας τους.

4. Η «σύγκρουση» του δικαιώματος στο περιβάλλον με άλλα συνταγματικά δικαιώματα

Δύο συνταγματικά δικαιώματα συγκρούονται στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η ταυτόχρονη άσκησή τους, οπότε η άσκηση του ενός αποκλείει εν όλω ή εν μέρει τη σύγκρουση άσκηση του άλλου.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το δικαίωμα στο περιβάλλον μπορεί να συγκρουσθεί:

- α) με το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και διακινήσεως (αρ. 5§3) που περιορίζεται από την νομοθετημένη απαγόρευση προσβάσεως σε οριζόμενες ζώνες ή από την απαίτηση προηγούμενης άδειας για πρόσβαση,
- β) το δικαίωμα εργασίας (αρ. 22), λόγω απαγόρευσης ή επιβολής περιορισμών στην ελεύθερη εγκατάσταση βιομηχανικών ή άλλων εγκαταστάσεων,
- γ) η ελευθερία της έκφρασης (αρ. 14), η οποία δεν μπορεί να εκδηλώνεται με τρόπους που ρυπαίνουν ή υποβαθμίζουν το περιβάλλον.

Η άρση της σύγκρουσης δεν μπορεί να λυθεί με αναφορά σε ιεραρχικές σχέσεις ούτε με αφηρημένη στάθμιση. Η λύση αντίθετα, αναζητείται στο Σύνταγμα και σε βασικές αρχές όπως σ' αυτή της πρακτικής αρμονίας, της στάθμισης κόστους – οφέλους και της αναλογικότητας.

5. Η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς-

Ο Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» έχει ως στόχο την όσο το δυνατόν ευρύτερη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος. Το ρυθμιστικό του πεδίο, άλλωστε, εκτείνεται πέραν του αντικειμένου του αρ. 24 Σ. αρ. 1 και 2 του νόμου: Στην έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνονται τα πολιτιστικά αγαθά, δηλ. οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου, τα μνημεία, αρχαία και νεότερα, ακίνητα και κινητά, οι αρχαιολογικοί χώροι στους οποίους εντάσσεται και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθεται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα, τα άυλα πολιτιστικά αγαθά και τέλος, οι ιστορικοί τόποι που ορίζονται ως εδαφικές, θαλάσσιες, λιμνιαίες ή ποτάμιες εκτάσεις που αποτέλεσαν τον χώρο ιστορικών ή μυθικών γεγονότων ή που περιέχουν σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης και συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομογενείς χώρους που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά.

Πιο συγκεκριμένα, η πολιτιστική κληρονομιά αποτελείται από:

- 1) μνημεία
- 2) χωρικά σύνολα δηλ. αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικούς τόπους
- 3) άυλα πολιτιστικά αγαθά
- 4) παραδοσιακά στοιχεία π.χ. διατηρητέα κτίρια και
- 5) παραδοσιακές περιοχές στις οποίες εντάσσονται και οι παραδοσιακοί οικισμοί.

Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία του αρ. 24§6 Σ., αποτελούν ειδικότερη περίπτωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος της §1. Για την προστασία τους είναι βέβαια θεμιτοί ορισμένοι περιορισμοί στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Οι περιορισμοί όμως αυτοί δεν μπορούν να καταλήγουν στην εκμηδένιση της ιδιοκτησίας.

Δικαίωμα της ιδιοκτησίας

Το Σύνταγμα του 1975 εισάγει για πρώτη φορά ρητώς έναν κοινωνικό περιορισμό της ιδιοκτησίας ορίζοντας στο αρ. 17§1 ότι το δικαίωμα στην ιδιοκτησία δεν μπορεί να ασκείται εις βάρος του γενικού συμφέροντος. Παράλληλα, αρ. 24 Συντ. ανάγει την προστασία του περιβάλλοντος σε πτυχή του δημοσίου συμφέροντος. Επιπρόσθετα, η νομολογία του ΣτΕ δέχεται ότι το αρ. 24 υπερισχύει του αρ. 17 Σ., και ότι οι διατάξεις αυτές τελούν σε σχέση ειδικής προς γενική. Συχνή είναι, επίσης, η σύγκρουση των δύο δικαιωμάτων καθώς ο χαρακτήρας του πολιτιστικού περιβάλλοντος ως τεχνητού, αποτελούμενο από κινητά και ακίνητα πράγματα, φέρνει σε επαφή την προστασία του με την κατοχύρωση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

Οι περιορισμοί ωστόσο που αναφέρονται ανωτέρω θα πρέπει περιοριστικά να αφορούν: α) στην εξουσία χρήσης και απόλαυσης της ιδιοκτησίας, β) στην εκμετάλλευση της ιδιοκτησίας γ) στην επιβάρυνσή της και δ) στην ελεύθερη διάθεσή της.

Συμπερασματικά, είναι επιτρεπτή η επιβολή περιορισμών στις εξουσίες του ιδιοκτήτη και υποχρεωτική η ανοχή ορισμένων κοινωνικώς επιβεβλημένων ενεργειών επί της ιδιοκτησίας. Οι περιορισμοί αυτοί έχουν ως όριο τη μη μετατροπή του ατομικού δικαιώματος σε κοινωνικό

λειτουργήματα. Θα πρέπει δηλ. να τελούν υπό τον έλεγχο της αρχής της αναλογικότητας ενώ η προσφυγή στο επαχθέστερο μέτρο της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως θα πρέπει να συνιστά το έσχατο μέσο για την επίτευξη της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μνημεία

Τα μνημεία βρίσκονται διάσπαρτα στη χώρα μας και αποτελούν αμάχητα τεκμήρια της μακραίωνης ελληνικής ιστορίας. Σ' αυτά βρίσκουν έκφραση οι πεποιθήσεις της κάθε ιστορικής περιόδου καθώς και οι κατακτήσεις στον τομέα της αρχιτεκτονικής και των τεχνών.

Η Ελλάδα έχει συνυπογράψει από το 1981 τη Συνθήκη της Unesco για την προστασία των μνημείων και χώρων παγκόσμιας κληρονομιάς. Σύμφωνα με την τελευταία, μνημεία καλούνται «αρχιτεκτονικά έργα, σημαντικά έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, έργα ή κατασκευές αρχαιολογικού χαρακτήρα, επιγραφές, σπήλαια και σύνολα έργων παγκόσμιας αξίας από ιστορική, καλλιτεχνική ή επιστημονική άποψη». Με άλλα λόγια: σημαντικά έργα τέχνης ή λόγου πεπερασμένης εποχής.

Παραδοσιακοί οικισμοί

Οι παραδοσιακοί οικισμοί συνιστούν θεμελιώδη στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και της φυσιογνωμίας της χώρας μας. Εκεί αποτυπώνεται ο τρόπος ζωής καθώς και οι ιδεολογίες των ανθρώπων μιας συγκεκριμένης περιόδου. Επομένως, είναι σκόπιμο να προστατευτούν λόγω του αξιόλογου ιστορικού, λαογραφικού και αισθητικού τους χαρακτήρα.

Παραδοσιακοί οικισμοί ονομάζονται τα «οικιστικά σύνολα που διατηρούν, περισσότερο ή λιγότερο, τον παραδοσιακό πολεοδομικό τους

ιστό και τα παραδοσιακά οικοδομήματα και στοιχεία».

Αρχαιολογικοί χώροι και άυλα πολιτιστικά αγαθά

«Ως αρχαιολογικοί χώροι νοούνται εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιότετους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι χώροι αυτοί περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα».

Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μύθοι, οι παραδόσεις, οι γνώσεις και οι πληροφορίες. Μειονέκτημά τους αποτελεί η φθορά που επέρχεται με το πέρασμα του χρόνου. Για το λόγο αυτό θεσπίστηκε το αρ. 5 του Ν. 3028/2002 για την προστασία τους («... με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού, καθορίζονται ο τρόπος καταγραφής και αποτύπωσης των άυλων πολιτιστικών αγαθών...»).

Διατηρητέα κτίρια

Ο παρών χαρακτηρισμός μπορεί να δοθεί στην περίπτωση που ένα κτίριο παρουσιάζει ιδιαίτερη ιστορική, λαογραφική, πολεοδομική ή αισθητική αξία. Η διαδικασία απόκτησης αυτής της ιδιότητας περιλαμβάνεται στους ν. 5153/1932 «περί αρχαιοτήτων» και Ν. 1469/1950 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830». Συνεπώς, όσα κτίρια οικοδομήθηκαν πριν από το 1830 χαρακτηρίζονται

αυτομάτως από το νόμο διατηρητέα.

Επιπρόσθετα, είναι δυνατόν να ακολουθηθεί και η αντίστροφη πορεία, δηλαδή ο αποχαρακτηρισμός ενός διατηρητέου. Η διαδικασία αυτή ενεργοποιείται είτε εφόσον έγινε χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, είτε λόγω μεταγενέστερων εξαιρετικών λόγων κατέστη ανέφικτη η επιδιωκόμενη προστασία, είτε γιατί η προστασία του αντίκειται στην προστασία ενός άλλου συνταγματικώς προστατευόμενου αγαθού. Ο αποχαρακτηρισμός μπορεί να γίνει με πράξη της διοίκησης.

6. Φύση του δικαιώματος στο πολιτιστικό περιβάλλον

Αρχικά, το εν λόγω δικαίωμα διέπεται από κανόνες Δημοσίου Δικαίου και συνοδεύεται από την άσκηση δημόσιας εξουσίας, πρόκειται δηλ. για ένα δημοσίου δικαίου δικαίωμα.

Το αρ. 24 Σ. καθιερώνει, όπως έχει λεχθεί, την προστασία του περιβάλλοντος. Το περιβάλλον αποτελεί κοινωνικό - διασφαλιστικό δικαίωμα, το οποίο επιτρέπει στον φορέα του να αξιώνει τη λήψη θετικών μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος από το κράτος. Επιπλέον, πρόκειται για ένα ατομικό δικαίωμα (δικαίωμα του καθενός) με αμυντικό περιεχόμενο (δηλ. ισχύει *erga omnes*). Ως ατομικό δικαίωμα παρέχει την αξίωση στον πολίτη για αποχή από πράξεις που προσβάλλουν το περιβάλλον. Τέλος, συνιστά και πολιτικό δικαίωμα, δικαίωμα δηλαδή πληροφόρησης και συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον. Κατά την κρατούσα άποψη, η παραίτηση από το δικαίωμα επί του περιβάλλοντος είναι ανεπίτρεπτη διότι αλλιώς θα διακυβεύονταν η εξασφάλισή του όχι μόνο υπέρ των φορέων του αλλά και υπέρ των επόμενων γενεών για τις οποίες κατοχυρώνεται.

7. Αναθεώρηση του αρ. 24 του Συντάγματος

Η ταχύτητα των εξελίξεων, συχνά οδηγεί στο φαινόμενο να ψηφίζονται νόμοι χωρίς προηγουμένως να έχει εξεταστεί η χρησιμότητά τους. Ο «νομοθετικός πληθωρισμός», όπως ονομάζεται, πλήττει το κύρος της έννομης τάξης.

Σε σχέση με το αρ. 24 Σ τέθηκε το ερώτημα του αν χρειάζεται αναθεώρηση. Θα πρέπει, όμως, να ληφθεί σοβαρά υπόψη πως οποιαδήποτε αναθεωρητική πρόταση οφείλει να προσδιορίζει με σαφήνεια το κενό ή το σφάλμα το οποίο αποβλέπει να θεραπεύσει. Εξετάζοντας την πρόταση αναθεώρησης διαπιστώνουμε ότι τα επιχειρήματα που αυτή προβάλλει κάθε άλλο παρά πειστικά παρουσιάζονται. Επιπλέον, η πρόταση αυτή δεν εκπροσωπεί το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας, δεν εκφράζει την κοινή γνώμη.

Επομένως, δεν τίθεται θέμα αναθεώρησης του παρόντος άρθρου του Συντάγματος. Η αποδοχή μιας τέτοιας πρότασης θα χαρακτηριζόταν οπισθοδρομική. Εμμένουμε, λοιπόν, στη διατύπωση του Συντάγματος του 1975/2001, το οποίο ήταν πρωτοπόρο ως προς την περιβαλλοντική προστασία. Γενικότερα, όμως, αναθεώρηση του αρ. 24 Σ. και ειδικότερα των παραγράφων 1, 6 είναι δυνατή καθώς το άρθρο αυτό δεν ανήκει στη σειρά των διατάξεων που δεν μπορούν να αναθεωρηθούν κατά το αρ. 110§1 Σ. (αιώνιο Σύνταγμα).

Νομολογία

Αξιοσημείωτη είναι η προσπάθεια της νομολογίας να προστατεύσει τις αρχαιότητες και το πολιτιστικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα:

Η ΣτΕ 2182/1994 έκανε δεκτό ότι καθορισμός της Ζώνης Α΄ και Β΄ στην περιοχή των Δελφών είναι έγκυρος, έστω και αν το διάταγμα καθορισμού Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου στην περιοχή, στο οποίο παρέπεμπε, είχε τύχει δικαστικής ακύρωσης.

- Η ΣτΕ 1471/1996, 2072/1997, 356-359/1998, 1712/1998 έκρινε ότι η οριοθέτηση παραδοσιακού ή παράκτιου οικισμού μπορεί να γίνει μόνο με προεδρικό διάταγμα για λόγους μείζονος προστασίας ενώ η κατασκευή μαρίνας ή η έγκριση οικοδομικών εργασιών μπορεί να αποκλεισθεί αν δεν λάβει υπόψη τον παραδοσιακό χαρακτήρα μιας περιοχής (ΣτΕ 637/1998, 3347/1998).
- Επίσης, με τη ΣτΕ 3892/1986 επεκτάθηκε η έννοια του ιστορικού μνημείου, η οποία πλέον περιλαμβάνει κτίρια που συνδέονται με την πολιτική και πολιτιστική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους. Ομοίως, με τη ΣτΕ 2801/1991 επεκτάθηκε η προστασία των ιστορικών μνημείων και στον εσωτερικό χώρο.
- Επιπλέον, υπήχθησαν στο αρ. 24 Σ (ΣτΕ 2164/1994) περιοχές των οποίων τα ιδιαίτερης αισθητικής αξίας οικοσυστήματα συνδυάζονται με τα πολιτιστικά ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, εξαιρούμενα από την πολεοδόμηση.
- Σ' αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητη η αναφορά στην υπόθεση Ελλανίου όρους Αιγίνης (ΣτΕ 4735/1995), με την οποία απαγορεύτηκε δημιουργία χώρου υγειονομικής ταφής των αποβλήτων με την αιτιολογία

της οπτικής ρύπανσης του αρχαίου μνημείου του ιερού του Διός.

Η απόφαση αυτή ανέγειρε το σύνδεσμο, την ιδιαίτερη και αμοιβαία σχέση των πολιτιστικών αγαθών τόσο με τον εσωτερικό τους χώρο όσο και με αυτόν που τους περιβάλλει. Ο περιβάλλον χώρος αποτελεί ένα λειτουργικό στοιχείο το οποίο αναμφισβήτητα συμβάλλει στην προβολή της πολιτιστική μας κληρονομιάς.

- Επίσης, στην υπόθεση μαρίνας Μυκόνου (ΣτΕ 3146/1998 Ε΄ ΤΜΗΜΑ) γίνεται λόγος για την αλληλεπίδραση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Τα δύο τελευταία ασκούν επιρροή στην ποιότητα ζωής, στην υγεία των κατοίκων και γενικότερα στην οικολογική σταθερότητα. Πρέπον ωστόσο κρίνεται να παρατεθεί και η αντίθετη γνώμη της μειοψηφίας σύμφωνα με την οποία, το πολιτιστικό περιβάλλον πλήττει το φυσικό. Ο άνθρωπος επεμβαίνει στη φύση με σύνηθες αποτέλεσμα τη βλάβη της.

Τέλος, στην απόφαση 2801/1991 του ΣτΕ (υπόθεση Φαρμακείου Κέρκυρας) γίνεται φανερή η ιδιαίτερη σχέση των πολιτιστικών αγαθών και με το χρόνο. Βασικό μέλημα της πολιτείας αλλά και όλων μας θα πρέπει να αποτελεί η διατήρηση των πολιτιστικών αγαθών σε όσο το δυνατόν καλύτερη κατάσταση.

ΒΑΣΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ

Περιβάλλον=environment

Μνημεία=monuments

Πολιτιστική κληρονομιά=cultural heridage

Αρχαιότητες=antiquites

Σύνταγμα=constitution

Παραδοσιακοί οικισμοί=traditional settlements

Περίληψη

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Το κράτος κάνει σημαντικές προσπάθειες για την προστασία και την παράδοσή της στις επόμενες γενιές, τόσο με τη συνταγματική της κατοχύρωση. (Σύνταγμα 1975/2001) όσο και με άλλα νομικά κείμενα. Ως υποχρέωση διέπει ολόκληρη την έννομη τάξη, ως δικαίωμα φέρει τα χαρακτηριστικά ενός δημοσίου, ατομικού, κοινωνικού και πολιτικού δικαιώματος. Η Διοίκηση οφείλει να προστατεύει από τη μια μεριά τα πολιτιστικά αγαθά και από την άλλη το φυσικό περιβάλλον που συνυπάρχει με αυτά και τον εσωτερικό χώρο. Τέλος, είναι καθήκον όλων μας να δείξουμε σεβασμό στο πολιτιστικό περιβάλλον που αποτελεί ιστορία μας και να συμβάλλουμε με τον τρόπο μας σ' αυτή την προσπάθεια.

Summary

Greece is a country with an abundant cultural heritage. The state makes great efforts in order to protect and hand over to the next generations through a constitutional protections as well as through other legal texts . As an obligation rules the whole law and order ,as a right characterized as personal ,social and political .The administration is obliged to protect the cultural commodities ,the physical environment that is our history and join in our way this effort.!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, "ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ",2000**
- **ΠΑΡΑΡΑΣ Ι.ΠΕΤΡΟΣ,"ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ 2001",ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΚΟΥΛΑ,ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2000**
- **ΠΑΡΑΡΑΣ Ι.ΠΕΤΡΟΣ,"ΣΥΝΤΑΓΜΑ 1975-CORPUS I,ΑΡΘΡΟ 1-50,ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΣτΕ ,ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΩΝ,ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ**
- **ΣΙΟΥΤΗ,"ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ,ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1985 ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ**
- **ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ.ΑΝΤΡΕΑΣ , "ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ",2008,ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ**
- **ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ –ΜΑΒΡΙΑΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ**

ΑΡΘΡΑ –ΜΕΛΕΤΕΣ

- **ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ,ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ(ΙΟΥΝΙΟΣ 2007)**
- **ΜΕΝΟΥΔΑΚΗΣ Κ.,ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24.ΜΙΑ ΟΠΙΣΘΟΔΡΟΜΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2007)**

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- WWW.GOOGLE.GR
- WWW.NOMOSPHYSIS.GR
- WWW.GREEKLAWS.COM/PUBS/UPLOADS/1878.PDF
- WWW.GREEKLAWS.COM/PUBS/UPLOADS/2388.PDF

